

Hartelijk dank aan het ministerie voor het organiseren van dit seminar en de uitnodiging aan VOI©E om iets te zeggen. VOI©E bestaat dit jaar tien jaar en is opgericht naar aanleiding van de plannen om het toezicht te hervormen en in die tien jaar heeft Jan Willem Holtslag acht jaar een belangrijke rol gespeeld.

In de eerste plaats moet ik hier mijn voorzitter Job Cohen verontschuldigen die vandaag helaas verhinderd is, zodat u het vandaag met mij moet doen. Ik mag namens hem melden dat ik alle aardige woorden die ik over Jan Willem zeg mede namens hem uitspreek en dat alle onaardigheden geheel voor mijn rekening komen.

Want ik sta hier met een groot dilemma. Ik spreek hier namens de onder zijn toezicht gestelde collectieve beheersorganisaties, doorgaans CBO's genoemd, en bij een afscheid wil je natuurlijk alleen maar positieve dingen zeggen, in het geval van Jan Willem Holtslag zeker terecht. Maar je brengt je toezichthouder natuurlijk in de problemen als je over hem alleen maar de loftrompet steekt. Dan zal er wel geen stevig toezicht hebben plaatsgevonden en wordt Jan Willem straks weer door partijgenoten een tandeloze tijger genoemd. Dat wil ik graag voorkomen, want dat is ook niet terecht. Dus Jan Willem, alle kritische dingen die ik ga zeggen doe ik geheel voor je eigen bestwil.

Nu is het College van Toezicht niet verantwoordelijk voor de wet, dus voor onze hoofdkritiek moet ik een andere beleefdheidsregel schenden, namelijk kritiek uiten op de gastheer van vandaag.

De branchevereniging voor CBO's VOI©E is in 2008 opgericht naar aanleiding van het wetsvoorstel tot verbreding en aanscherping van de eerste Wet Toezicht uit 2003. Alle CBO's zijn private organisaties.

In 2003 was het toezicht op de 5 CBO's met een aan de wet ontleend monopolie - en die daarom onder wettelijk toezicht vielen - in de Wet toezicht ondergebracht met één toezichthouder, het CvTA. De rechtvaardiging voor dat wettelijk toezicht - en dat wordt nog wel eens uit het oog verloren - is primair de bescherming van de rechthebbenden die als gevolg van ingrijpen door de wetgever bepaalde rechten niet meer individueel kunnen uitoefenen.

Die rechtvaardiging ligt dus niet bij de bescherming van de betalingsplichtigen, want het monopolie ligt besloten in het auteursrecht en niet in het collectief beheer. Als morgen de vergunning van Buma wordt ingetrokken, heeft de markt te maken met meer dan 25.000 monopolies van muzikauteurs en uitgevers.

Naar onze mening heeft het ministerie in de periode 2007 - 2013, want zo lang is het wetsvoorstel onderweg geweest, te veel het oor laten hangen naar de lobby van het betalingsplichtigen bedrijfsleven en heeft de Tweede Kamer zich te veel laten leiden door in de media door belanghebbende partijen opgeblazen incidenten.

De kritiek op de sector was terecht, maar overdreven, en er was ten onrechte geen vertrouwen in het zelfreinigend vermogen van de sector. Ten onrechte want de sector heeft in die periode fors geïnvesteerd in tijd en geld in zelfregulering:

- één factuur mogelijk maken,
- efficiënte klachtenafhandeling,
- adequate geschillenregelingen voor rechthebbenden en gebruikers,

- transparantieregels die verder gaan dan voor beursgenoteerde ondernemingen,
- richtlijnen voor goed en integer bestuur inclusief klokkenluidersregeling,
- onder de bezielende leiding van onafhankelijk projectleider Marco Pastors tot stand gekomen afspraken met het bedrijfsleven, onder andere in de vorm van een onderhandelingsprotocol met VNO-NCW en MKB Nederland,
- dat alles verankerd in een met het bedrijfsleven afgesproken en onafhankelijk gecontroleerd CBO-Keurmerk.

CBO's zijn helemaal niet tegen toezicht, zij zijn het ook eens met het vertrekpunt dat toezicht bijdraagt aan de legitimatie en het draagvlak voor de sector. Het toezicht heeft ook bijgedragen aan de verdere professionalisering van de CBO's. Maar het toezicht is doorgeschooten en dat kan voor CBO's die in de markt moeten opereren en daarin steeds meer concurrentie uit binnen- en buitenland tegenkomen belemmerend werken.

Nederland liep ook voorop in Europa, waar in de eindfase van de behandeling van dit wetsvoorstel – die inmiddels in de Eerste Kamer was aanbeland – een ontwerp richtlijn collectief beheer in behandeling was. Het vooruit lopen werd in de Eerste Kamer kritisch ontvangen want we zijn in Nederland tegen een kop op de richtlijn, maar geaccepteerd omdat het Nederlandse regime inzet van de onderhandelingen was.

De richtlijn collectief beheer is in 2014 vastgesteld en is in 2016 "zuiver geïmplementeerd" zoals dat heet, conform het kabinetsbeleid om aan de te implementeren richtlijn geen andere elementen toe te voegen.

Maar volgens datzelfde kabinetsbeleid moet er dan wel een afzonderlijke wet komen als de Europese regelgeving minder streng is dan nationale regelgeving op basis van het beginsel van lastenluw implementeren met het oog op het level playing field voor betrokkenen op de Europese markt.

Er is nu een wetsvoorstel in voorbereiding en daar is ook alle aanleiding toe, want nu blijkt dat Nederland aanzienlijk strengere regels heeft op het terrein van preventief toezicht op tarieven en collectieve overeenkomsten en op normering van de door rechthebbenden zelf te betalen kosten. In het evaluatieonderzoek is dat aspect helaas niet onderzocht.

De richtlijn stelt vooral de keuzevrijheid en inspraak van rechthebbenden voorop en geeft aan de toezichthouder de opdracht mee primair er op toe te zien dat collectieve beheerorganisaties handelen in het belang van de rechthebbenden. Dat moet ook het uitgangspunt van de Nederlandse toezichthouder zijn.

VOI©E wil het toezicht niet verminderen, maar wil voorkomen dat de toezichthouder betrokken raakt in onderhandelingen met de markt over overeenkomsten en tarieven. Toetsing aan de regels behoort achteraf plaats te vinden, met name als blijkt dat er geschillen over zijn en daarvoor kan men bij de bestaande geschillencommissies terecht. Ik weet dat het College daar anders over denkt, maar daarover verschillen wij dan ook van mening.

Een goede zaak is het voornemen van de wetgever om in het kader van efficiënt toezicht een duidelijke rol toe te kennen aan zelfregulering, zoals het keurmerk, een kosten benchmark en een governance code, zodat een verlicht toezichtregime kan gelden als een CBO zich daar allemaal al aan houdt.

Waar we het wel weer heel ergens eens over zijn met het College is het onzalige plan in het ontwerp wetsvoorstel om CBO's voor het overgrote deel van de kosten van het College te laten opdraaien.

Met Jan Willem Holtslag maak ik mij grote zorgen wat dat zou doen voor het onafhankelijk imago van het College. Die borging van onafhankelijkheid, niet alleen feitelijk, maar vooral ook in de perceptie, is van groot belang voor de toezichthouder en de onder toezicht gestelden.

VOI@E heeft van de week een seminar over governance georganiseerd en daar hebben we o.a. geleerd dat governance voor een belangrijk deel gebaseerd moet zijn op vertrouwen en dat er altijd sprake is van een niet verzekeraar risico, welke regels en procedures je ook hebt bedacht. We hebben daar onlangs een bewijs van gezien met gelukkig wel als uitkomst dat er geen sprake is geweest van fraude of financiële benadeling van rechthebbenden.

Het is logisch dat het een beetje schuurt in de relatie met een toezichthouder. De toezichthouder moet zich onafhankelijk en waar nodig streng en kritisch opstellen en is er niet om de onder toezicht gestelde in bescherming te nemen, waarmee de toezichthouder in feite de sector wel in bescherming neemt. In het vuur van een discussie wordt deze paradox wel eens uit het oog verloren door een CBO. Van een toezichthouder vraagt dit om paradoxaal leiderschap en dat was bij Jan Willem Holtslag in zeer goede handen.

Een CBO heeft te maken met drie machten: de makers, de exploitanten en de gebruikers. Het College van Toezicht is de vierde macht en op dat terrein is Jan Willem Holtslag natuurlijk een ervaren grootmeester. In zijn arbeidsverleden bij algemene en binnenlandse zaken was hij een invloedrijk adviseur van de kabinetten Lubbers, Kok en Balkenende en was hij secretaris bij maar liefst drie kabinetsformaties, voordat hij zich onder meer ging toeleggen op het toezicht, onder andere voor Medisch Centrum Haaglanden.

Die imposante ervaring is in alles merkbaar, in zijn wijsheid en in zijn stijl. Ik zou het willen omschrijven als vaderlijk toezicht. Vader is niet boos maar verdrietig, laten we er nou eerst eens rustig over praten en wijze lessen waar je je voordeel mee moet doen, vaak tussen de regels verstopt. We kregen nog wel eens het vaderlijk advies mee, we schrijven het nergens op, maar als jullie dit nu op deze wijze oppakken dan is de kans groot dat wij daar straks geen problemen over maken. Die boodschap is in deze nogal juridisch gedomineerde sector nog wel eens niet goed ontvangen en begrepen: juristen willen duidelijke regels en procedures, ze willen weten waar ze aan toe zijn.

Maar daarmee timmer je zaken ook dicht en heb je minder ruimte om samen naar een oplossing te zoeken. Het is voor alle betrokkenen ook wel een beetje een zoektocht geweest, ook omdat de wet toezicht en de Europese richtlijn niet altijd even helder is.

VOI©E had in Jan Willem altijd een goed gesprekspartner, Jan Willem zag de waarde van een branchevereniging om zaken sneller gezamenlijk in goed overleg voor elkaar te krijgen. De nieuwe voorzitter, Ad Koppejan, kennen we nog niet zo goed in deze rol. Hij zal daar ongetwijfeld zijn eigen stempel op drukken, maar hij heeft al aangegeven ook graag met ons in overleg te gaan en daar zien wij dan ook naar uit.

Wij gaan ondertussen vadertje toezicht wel missen, Jan Willem ook hier wil ik je namens VOI©E heel hartelijk bedanken voor de fijne en leerzame samenwerking en wij wensen jou heel veel plezier en geluk in jouw vaderschapsverlof.

Michel Frequin, 28 september 2018

Directeur VOI©E